

Brynmiljöer

ÖPPEN JORDBRUKSMARK

Brynen, övergångarna mellan skog och öppen mark, har stor betydelse för vår upplevelse av landskapet och för den biologiska mångfalden. De är unika miljöer genom rikedomen på olika träd och buskar samt tillgången på såväl skugga som ljus. Många arter har sin huvudsakliga livsmiljö i sådana miljöer medan andra använder dem som skydd eller för att finna föda.

Brynen underlättar för växter och djur att sprida sig i det brukade skogslandskapet. De utgör därför viktiga förbindelselänkar mellan olika värdefulla naturområden. Ett bryn kan också ge skydd mot diverse skogsskador.

Viktiga funktioner:

- Bevarad biologisk mångfald
- Stabilitet i skogsbeståndet
- Betydelse för landskapsbilden och kulturmiljövården

Livsutrymme för växter och djur

Brynen ger livsutrymme för många växter och djur. Här kan arter överleva som varken finner en plats i skogen eller på den helt öppna marken. Möjligheten att finna föda och skydd gör att såväl växtätare som rovdjur utnyttjar dessa zoner. Många fåglar födosöker under vintern bland brynnens bärande buskar och träd. Rönn, hägg, hassel, slån och nypon är några av de arter som ger energirik föda.

Mindre hackspett

Skogsklocka

Påfågelöga

FOTO: JAN BENGTSSON

Uthålligt skogsbruk

Ett trappstegsformat bryn med ett flertal träd- och buskarter stabiliserar skogsbeståndet och minskar därigenom risken för stormfällningar, snöbrott samt svamp- och insektsangrepp.

Med ett bredare bryn finns störst möjlighet att minska vindens turbulens och hastighet. Det kan få än större betydelse vid framtida klimatförändringar med fler väderextremer.

Det optimala brynet

FOTO: JAN BENGTSSON

Landskapet och kulturmiljön

Skogsbryn av olika typer är viktiga för vårt intryck av landskapet. Växter med olika färg och form ger övergången mot skogen en intressant karaktär. Zonerna mellan skog och jordbruksmark kan dessutom innehålla värdefulla kulturmiljöer.

Planera och anpassa skogsbruket

Planeringen av skogsskötselåtgärder i bestånden bör också inkludera angränsande kantzoner och bryn bland annat för att bedöma frågan om orördhet eller skötsel. Finns det väl utvecklade zoner bör de alltid lämnas vid skogliga åtgärder. Med ökad bredd följer större stabilitet och möjlighet för fler arter att finna livsutrymme. Vid röjning och gallring bör man planera för punktinsatser som ökar variationen i zonerna.

Uttag av bioenergi, i form av grenar och toppar (grot) kan kräva särskild planering. Grot kan med fördel tas i bryn med inväxande gran eller i gallrade miljöer där en buskzon kan gynnas efter uttag närmast den öppna marken.

Ta reda på om det finns fornlämningar eller kulturminnen i området. Undvik skador genom att planera väl. Ta gärna bort träd och buskar från lämningarna för att undvika rotsprängning. Beskurna, (hamlade) träd får störst värde av fortsatt beskärning eller topphuggning.

Bryn behöver skötas

Bryn med skötselbehov

FOTO: JAN BENGTSSON

Ett bryn öppet mot jordbruksmark bör ha ett stegvis allt högre kronskikt. Där bör finnas buskar, låga träd och stormstabila träd. Bärande buskar och träd lämnas alltid. En del träd längre in i zonen bör gynnas för att bli grova med stort grenverk. Högkapa gärna några träd.

Solbelysta rishögar och enstaka döda träd ökar den biologiska mångfalden. Genom att prioritera åtgärder i solbelysta bryn som vetter mot söder, sydväst och sydost gynnas värmekrävande växt- och djurarter. Genom plantering av ”brynväxter” kan ett utvecklat bryn få bättre kvaliteter.

Olvon

FOTO: JAN BENGTSSON

Viktiga hänsyn:

- Gynna olika lövträd och buskar i anslutning till öppen mark. Viss försiktig naturvårdande plockhuggning av gran kan ske.
- Högkapa gärna några träd.
- Spara gärna rishögar i brynen som skydd för smådjur och som utvecklingsmiljöer för busk- och vedlevande insekter.
- Skapa lövdominans genom att gynna olika lövträd och buskar vid röjning.
- Vid förnygringsarbetet bör en zon av varierande bredd lämnas oplanterad så att lövträdsrika zoner nyskapas. Detta kan ske genom självförnygring eller plantering av olika lövträd.

Bryn kan nyskapas

I många fall saknas utvecklade bryn. Barrskogen står som en grön vägg ända ut i kanten. I dessa fall kan nya brynmiljöer skapas antingen genom att vid gallring öppna upp mot kanten för en lövförnygring eller att inför förnygringsarbetet lämna en zon av varierad bredd oplanterad mot åkermarken, som senare kan skötas så som ovan angetts.

Nyskapa bryn genom att lämna en oplanterad zon mot åkermarken. Genom att markbereda i den blivande zonen kan en lövetablering påskyndas. Det är alltid viktigt att ta hänsyn till befintliga miljövärden.

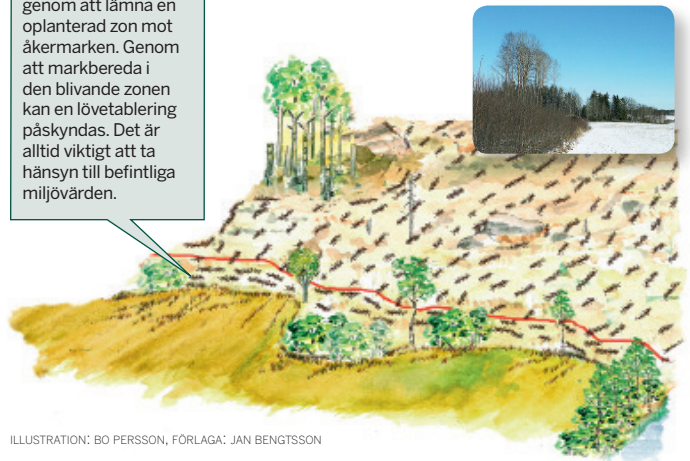

ILLUSTRATION: BO PERSSON, FÖRLAGA: JAN BENGTSSON

Skydda och bevara skog

Lagstiftning som reglerar skydd och bevarande av skogens miljöer och arter finns framförallt i miljöbalken, skogsvårdslagen och kulturminneslagen. I detta sammanhang används begreppet skyddszon. Enligt Skogsstyrelsens föreskrifter till 30 § skogsvårdslagen ska skydds zoner med träd och buskar lämnas kvar för att bevara befintliga naturvärden.

För mer information

Miljöhänsyn i skogsbruket

Boken ska ge läsaren saklig fakta och beskriva vägen till ett funktionellt hänsynsarbete i skogsbruket. Förhoppningen är att den också ska skapa intresse och engagemang för de värden som finns i skogen.
156 sidor

Best.nr. 0021

www.skogsstyrelsen.se/bocker

Kontakta Skogsstyrelsen för mer information. Se även hemsidan www.skogsstyrelsen.se

© Skogsstyrelsen, 2014
All faktainnehåll i informationsbladet överensstämmer med Skogsstyrelsens folder Brynmiljöer-öppen jordbruksmark.
Best. nr. 1018
Text: Erik Ederlöf